

ASTRONOMIA I GRAWITACJA

POZIOM PODSTAWOWY – uczeń:	POZIOM PONADPODSTAWOWY – uczeń:
<ul style="list-style-type: none"> • porównuje rozmiary i odległości we Wszechświecie • posługuje się jednostką odległości „rok świetlny”, pojęciem „pierwsza prędkość kosmiczna”, „satelita geostacjonarny” • opisuje miejsce Ziemi w Układzie Słonecznym, następstwo faz Księżyca, warunki panujące na nim, ruch po okręgu, używając pojęć: „okres”, „częstotliwość”, „prędkość w ruchu po okręgu”, jak siła grawitacji zależy od masy ciał i ich odległości, działanie siły grawitacji jako siły dośrodkowej przez analogię z siłami mechanicznymi • wymienia nazwy i podstawowe własności przynajmniej trzech innych planet, inne obiekty Ukł. Słon.: planetoidy, planety karłowate i komety, przynajmniej niektóre zastosowania sztucznych satelitów • wie, że wokół niektórych planet krążą księżyce, wokół niektórych gwiazd – planety, że Słońce jest jedną z gwiazd, a Galaktyka (Droga Mleczna) – jedną z wielu galaktyk we Wszechświecie, że gwiazdy świecą własnym światłem, że okres obiegu planety jest jednoznacznie wyznaczony przez śr. odl. planety od Sł. • wyjaśnia obserwowany na niebie ruch planet wśród gwiazd jako złożenie ruchów obiegowych: Ziemi i obserwowanej planety, dlaczego zawsze widzimy tę samą stronę Księżyca, mechanizm powstawania faz Księżyca, zaćmień Słońca i Księżyca, na czym polega zjawisko paralaksy, jaka siła pełni funkcję siły dośrodkowej w różnych zjawiskach – oblicza siłę dośrodkową, dlaczego w praktyce nie obserwujemy oddziaływań grawitacyjnych między ciałami innymi niż ciała niebieskie, zależność pomiędzy siłą grawitacji i krzywoliniowym ruchem ciał niebieskich, w jakich warunkach powstają przeciążenie, niedociążenie i nieważkość, przyczynę nieważkości w statku kosmicznym, zależność zmiany ciężaru i niezmiennosc masy podczas przeciążenia i niedociążenia • przedstawia za pomocą rysunku zasadę wyznaczania odległości za pomocą paralaksy geo- i heliocentrycznej, wektor prędkości w ruchu prostoliniowym i krzywoliniowym, eliptyczną orbitę planety z uwzględnieniem położenia Słońca • zaznacza na rysunku kierunek i zwrot siły dośrodkowej • omawia zjawisko wzajemnego przyciągania się ciał za pomocą siły grawitacji, zasadę poruszania się sztucznego satelity po orbicie okołozemskiej • podaje ogólne informacje na temat lotów kosmicznych, III prawo Keplera 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwiązuje zadania związane z przedstawianiem obiektów bardzo dużych i bardzo małych w odpowiedniej skali, proste zadania: wylicza okres, częstotliwość, prędkość w ruchu po okręgu, zadania obliczeniowe związane z przeciążeniem i niedociążeniem w układzie odniesienia poruszającym się z przyspieszeniem skierowanym w górę lub w dół • opisuje budowę planet, dzieląc je na planety skaliste i gazowe olbrzymy, doświadczenie Cavendisha • porównuje wielkość i inne właściwości planet • odszukuje i analizuje informacje na temat aktualnych poszukiwań życia poza Ziemią • odróżnia pojęcia „życie pozaziemskie” i „cywilizacja pozaziemska” • stosuje pojęcia „teoria geocentryczna” i „teoria heliocentryczna”, jednostki: parsek, rok świetlny, jednostka astronomiczna, III prawem Keplera w zadaniach obliczeniowych • wie, w której fazie Księżyca możemy obserwować zaćmienie Słońca, a w której Księżyca, i dlaczego nie następują one w każdej pełni i w każdym nowiu • wyjaśnia, dlaczego typowy mieszkaniec Ziemi częściej obserwuje zaćmienia Księżyca niż zaćmienia Słońca, dlaczego Galaktyka widziana jest z Ziemi w postaci smugi na nocnym niebie, wpływ grawitacji na ruch ciał w układzie podwójnym, w jaki sposób możliwe jest zachowanie stałego położenia satelity względem powierzchni Ziemi • oblicza odległość do gwiazdy (w parsekach) na podstawie jej kąta paralaksy, siłę grawitacji działającą między dwoma ciałami o danych masach i znajdujących się w różnej odległości od siebie pierwszą prędkość kosmiczną dla różnych ciał niebieskich, prędkość satelity krążącego na danej wysokości • wykonuje doświadczenia wykazujące, że prędkość w ruchu krzywoliniowym skierowana jest stycznie do toru • korzystając ze wzoru na siłę dośrodkową, oblicza każdą z występujących w tym wzorze wielkości • korzystając ze wzoru na siłę grawitacji, oblicza każdą z występujących w tym wzorze wielkości

FIZYKA ATOMOWA

POZIOM PODSTAWOWY – uczeń:	POZIOM PONADPODSTAWOWY – uczeń:
<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przebieg dośw., podczas którego można zaobserwować efekt fotoelektryczny, widmo fal elektromagnēt., szeregując rodzaje występujących w nim fal zgodnie z niesioną przez nie energią, bilans energetyczny zjawiska fotoelektrycznego, związek pomiędzy promieniowaniem emitowanym przez dane ciało oraz jego temperaturą, opisuje i rozróżnia widmo ciągłe i widmo liniowe • ocenia na podstawie podanej pracy wyjścia dla danego metalu oraz długości fali lub barwy padającego nań promieniowania, czy zajdzie efekt fotoelektryczny • posługuje się pojęciem fotonu oraz zależnością między jego energią i częstotliwością • wyjaśnia, że wszystkie ciała emitują promieniowanie, czym światło lasera różni się od światła żarówki 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego założenie o falowej naturze światła nie umożliwia wyjaśnienia efektu fotoelektrycznego • oblicza energię i prędkość elektronów wybitych z danego metalu przez promieniowanie o określonej częstotliwości • odróżnia widma absorpcyjne od emisyjnych i opisuje ich różnice • wyjaśnia, dlaczego wcześniejsze teorie nie wystarczały do opisanego widma atomu wodoru • oblicza końcową prędkość elektronu poruszającego się po danej orbicie po pochłonięciu fotonu o podanej energii • ocenia obecną rolę teorii Bohra i podaje jej ograniczenia

<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady ciał emitujących widma ciągłe i widma liniowe, postulaty Bohra, argumenty na rzecz falowej i korpuskularnej natury światła, granice stosowalności obu teorii i teorię łączącą je w jedną, niektóre zastosowania laserów • stosuje zależność między promieniem n-tej orbity a promieniem pierwszej orbity w atomie wodoru • oblicza prędkość elektronu na danej orbicie, energię i długość fali fotonu emitowanego podczas przejścia elektronu między określonymi orbitami • wykorzystuje postulaty Bohra i zasadę zachowania energii do opisu powstawania widma wodoru 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje doświadczenia, w których można zaobserwować falową naturę materii • oblicza długość fali materii określonych ciał emisji wymuszonej
--	--

FIZYKA JĄDROWA

POZIOM PODSTAWOWY – uczeń:	POZIOM PONADPODSTAWOWY – uczeń:
<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się pojęciami: „atom”, „pierwiastek chemiczny”, „jądro atomowe”, „izotop”, „liczba atomowa”, „liczba masowa” • podaje skład jądra atomowego na podstawie liczby atomowej i liczby masowej pierwiastka/izotopu • wymienia cząstki, z których są zbudowane atomy • wymienia właściwości prom. alfa, beta (minus) i gamma • charakteryzuje wpływ promieniowania na org. żywe • wymienia i omawia sposoby powstawania promieniowania • wymienia niektóre zastosowania promieniowania • zna sposoby ochrony przed promieniowaniem • odróżnia reakcje jądrowe od reakcji chemicznych • opisuje rozpad alfa, beta (wiadomości o neutrinach nie są wymagane) oraz sposób powstawania promieniowania gamma • opisuje reakcje jądrowe za pomocą symboli • posługuje się pojęciami „jądro stabilne” i „jądro niestabilne” • opisuje rozpad izotopu promieniotwórczego i posługuje się pojęciem „czas połowicznego rozpadu” • szkicuje wykres opisujący rozpad promieniotwórczy • wie, że istnieją izotopy o bardzo długim i bardzo krótkim czasie połowicznego rozpadu • rozwiązuje zadania obliczeniowe, w których czas jest wielokrotnością czasu połowicznego rozpadu • opisuje metodę datowania węglem C₁₄ • podaje warunki zajścia reakcji łańcuchowej • opisuje mechanizm rozpadu promieniotw. i syntezy termojądrowej • wyjaśnia, jakie reakcje zachodzą w elektrowni jądrowej, reaktorze termojądrowym, gwiazdach oraz w bombach jądrowych i termojądrowych • wyjaśnia, dlaczego Słońce świeci • podaje przykłady zastosowań energii jądrowej • wyjaśnia znaczenie wzoru $E = mc^2$ • posługuje się pojęciami: „deficyt masy”, „energia spoczynkowa”, „energia wiązania” • oblicza energię spoczynkową ciała o danej masie oraz deficyt masy podczas reakcji o danej energii • podaje wiek Słońca i przewidywany czas jego życia • wyjaśnia, że każda gwiazda zmienia się w czasie swojego życia • opisuje ewolucję gwiazdy w zależności od jej masy – opisuje typowe obiekty powstające pod koniec życia gwiazd mało i bardzo masywnych • wie, że Wszechświat powstał kilkanaście miliardów lat temu w Wielkim Wybuchu i od tego czasu się rozszerza • wyjaśnia, skąd pochodzi większość pierwiastków, z których zbudowana jest materia, nasze organizmy • wyjaśnia, że obiekty położone daleko oglądamy takimi, jakimi były w przeszłości 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego jądro atomowe się nie rozpada • wyjaśnia pojęcie „antymateria • porównuje przenikliwość znanych rodzajów promieniowania • porównuje szkodliwość różnych źródeł promieniowania (znajomość jednostek dawek nie jest wymagana) • opisuje zasadę działania licznika Geigera–Müllera • jeśli to możliwe, wykonuje pomiary za pomocą licznika Geigera–Müllera • do opisu reakcji jądrowych stosuje zasadę zachowania ładunku i zasadę zachowania liczby nukleonów • rozwiązuje zadania obliczeniowe metodą graficzną, korzystając z wykresu przedstawiającego zmniejszanie się liczby jąder izotopu promieniotwórczego w czasie • przedstawia trudności związane z kontrolowaniem fuzji termojądrowej • opisuje działanie elektrowni jądrowej • przytacza i ocenia argumenty za energetyką jądrową i przeciw niej • oblicza ilość energii wyzwolonej w podanych reakcjach jądrowych • opisuje powstanie Słońca i jego dalsze losy • opisuje przemiany jądrowe, które będą zachodziły w Słońcu w przyszłych etapach jego życia • opisuje życie gwiazd w zależności od masy • opisuje przemiany jądrowe zachodzące w gwiazdach w różnych etapach ich życia • wymienia podstawowe właściwości czerwonych olbrzymów, białych karłów, gwiazd neutronowych i czarnych dziur • wyjaśnia, że proces rozszerzania Wszechświata przyspiesza i że dziś jeszcze nie wiemy, dlaczego się tak dzieje

Poziom podstawowy – ocena dopuszczający i dostateczny

Poziom ponadpodstawowy – ocena dobry i bardzo dobry